

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Strasburq, 11 dekabr 2008-ci il

CEPEJ(2008)11

ƏDALƏT MÜHAKİMƏSİNİN SƏMƏRƏLİLİYİ ÜZRƏ AVROPA KOMİSSİYASI (CEPEJ)

MƏHKƏMƏ STATİSTİKASINA DAİR CEPEJ TƏLİMATLARI (GOJUST)

**CEPEJ-in 12-ci plenar iclasında qəbul edilmişdir
(Strasburq, 10-11 dekabr 2008-ci il)**

ÖN SÖZ

CEPEJ-in nizamnaməsinin 2-ci Maddəsində¹ CEPEJ-ə ümumi statistik meyarlar və qiymətləndirmə vasitələrindən istifadə vasitəsilə müxtəlif sistemlər tərəfindən əldə olunan nəticələrin araşdırılması haqqında təlimatlar verilir. 3-cü Maddədə bildirilir ki, CEPEJ öz vəzifələrini qiymətləndirmə üsulları və vasitələrini müəyyənləşdirməklə, eləcə də, ən yaxşı təcrübəyə əsaslanan sorğular, təlimatlar, fəaliyyət planları, mülahizələr və ümumi rəylər hazırlamaqla yerinə yetirməlidir.

Dövlət və Hökumət Başçıların 3-cü zirvə toplantısında (Varşava, may 2005-ci il) qəbul etdikləri fəaliyyət planına CEPEJ-in qiymətləndirmə funksiyalarının təkmilləşdirilməsinə dair qərar daxil edilmişdir.

CEPEJ-in "Avropada Məhkəmə Sistemləri-2008-ci il Nəşri" (2008-ci ilin oktyabr ayında nəşr edilmişdir) adlı hesabatı Avropanın hakim dairələri və hüquq ictimaiyyəti tərəfindən müsbət qarşılanmışdır.

CEPEJ məhkəmə sahəsinə dair statistik məlumatların toplanması və işlənməsi ilə məşğul olan orqanlar üçün təlimatların işlənilib hazırlanmasını faydalı hesab etmişdir. Təlimatların hazırlanmasında məhkəmə sistemlərinin pilot qiymətləndirilməsindən (2002-2004) və ilk iki müntəzəm qiymətləndirmə dövrü (2004-2006 və 2006-2008) zamanı əldə olunan təcrübədən istifadə edilmişdir. Təlimatların hazırlanmasında milli səviyyədə sorğuda iştirak edən şəxslərin müşahidə və təklifləri, həmçinin, CEPEJ-in rəyləri xüsusilə diqqətə alınmışdır.

Bu təlimatlar ədalət mühakiməsinin, xüsusilə də, Məhkəmə Proseslərində Vaxtın İdarə olunması üzrə Yoxlama Vərəqəsinin,² ədalət mühakiməsinin və məhkəmələrin keyfiyyətinin artırılması üzrə Yoxlama Vərəqəsinin,³ məhkəmə proseslərinin müddətinin idarə olunması üzrə SATURN Təlimatlarının,⁴ eləcə də, 2008-ci ildən etibarən icra edilən qarşılıqlı qiymətləndirmə prosesinin və məhkəmə statistikasının səmərəliliyinin və keyfiyyətinin artırılması məqsədilə CEPEJ tərəfindən tərtib edilən vasitələr toplusunun elementi kimi qəbul və istifadə edilməlidir.

Təlimatların məqsədlərinə daxildir:

- dövlət siyasətinin bir vasitəsi olaraq, məhkəmə statistikasına dair üzv ölkələrdə toplanan və işlənən məlumatların keyfiyyətini, şəffaflığını, həqiqətə uyğunluğunu və əlçatanlığını təşviq etmək;
- ölkələr arasında əsaslı fərqlərin (ədalət mühakiməsinin təşkili, iqtisadi vəziyyət, demoqrafiya və s.) olmasına baxmayaraq, məhkəmə sistemlərinin fəaliyyət üsullarını anlamaq, məhkəmə sisteminin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsinə dair ümumi göstəriciləri müəyyənləşdirmək, əsas istiqamətləri meydana çıxarmaq, çətinlikləri müəyyənləşdirmək və Avropa vətəndaşlarının mənafeyi naminə məhkəmələrə dair dövlət strategiyalarının keyfiyyətini və səmərəliliyini artırmaq üçün təlimatların işlənilib hazırlanması məqsədilə ədalət mühakiməsinin əsas göstəricilərinin adekvatlığını təmin etməklə Avropa ölkələrinə dair məlumatların müqayisəsini asanlaşdırmaq;
- Avropa məhkəmə sistemlərinin qiymətləndirilməsi üzrə CEPEJ prosesinin şəffaflığının və etibarlılığının təminatına, eləcə də, həmin prosesin təkmilləşdirilməsinə töhfə vermək.

¹ Nazirlər Komitəsinin Res(2002)12 sayılı Qərarı.

² CEPEJ(2005)12Düz.

³ CEPEJ(2008)2.

⁴ CEPEJ(2008)8.

TƏLİMATLAR

I. Ümumi prinsiplər

1.Məhkəmə statistikasının əsas məqsədi məhkəmə sisteminin səmərəli fəaliyyətinə yardım etmək və məhkəmələrə dair dövlət strategiyalarının idarə olunmasına töhfə verməkdir. Buna görə də, məhkəmə statistikasını hakim dairələrin və vəkillərin məhkəmələrin fəaliyyəti və ədalət mühakiməsinin keyfiyyəti, daha doğrusu, məhkəmələrin və hakimlərin iş yükü, bu iş yükünü icra etmək üçün zəruri olan vaxt müddəti, məhkəmə fəaliyyətinin keyfiyyəti, eləcə də, daxil olan iş yükünün icrası üçün sistemə ayrılan maddi və insan resurslarının miqdarı barədə müvafiq məlumatları əldə etmələrinə imkan verməlidir.

2.Ədalət mühakiməsinin fəaliyyətinə və keyfiyyətinə dair bütün məlumatlar ayrılan vasitələrin səmərəliliyini qiymətləndirmək məqsədilə ədalət mühakiməsinə həyata keçirən bütün orqanlara tətbiq edilə bilən müvafiq metodologiya vasitəsilə toplanmalı və təqdim olunmalıdır.

3.Hər bir üzv ölkə məhkəmələrin, prokurorluq xidmətlərinin, məhkəmə sistemi çərçivəsində inzibati xidmətlərin və məhkəmələrin fəaliyyətində rol oynayan digər orqanların fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi üçün zəruri olan ayrı-ayrı statistik mənbələrdən əldə olunan məlumatların toplanması, əlaqələndirilməsi, birləşdirilməsi və işlənməsi məqsədilə xüsusi statistik institusional mexanizmlərlə malik olmalıdır.

Prosedurlar və mexanizmlər

4.Statistik məlumatların müntəzəm olaraq toplanması və açıqlanması sisteminin təsis edilməsi üçün prosedurlar və vaxt intervalları maraqlı tərəflərlə razılaşdırılmalıdır. Ümumi problemlərin aradan qaldırılması, sistemə texniki qulluğun idarə olunması, sistemin fəaliyyətinə dair münaqişələrin həlli, habelə, toplanan məlumatların həqiqətə uyğunluğu və təfsiri üçün əvvəlcədən vəzifə və mexanizmlərin dəqiq bölgüsü aparılmalıdır.

5.Xronoloji ardıcılıq yaratmaq üçün keçmişdə toplanan statistik məlumatlar, mümkün qədər, gələcək sistemlərdə də istifadə olunmalıdır.

6.Səlahiyyətli orqan statistik qiymətləndirmə meyarlarından istifadə etməklə ədalət mühakiməsi orqanları arasında resursların bölgüsünü apararsa, bu sistemin ədalətliyini və şəffaflığını təmin etmək üçün məlumatların toplanması, işlənməsi və təhlili qaydalarının müvafiq qaydada yerinə yetirilməsinə nəzarət edən mexanizm təsis edilməlidir.

7.Statistik məlumatlara dair tələblər məhkəmə aparatı işçilərinin hədsiz iş yükü ilə yüklənməsinə səbəb olmamalı, lakin bütövlükdə məhkəmə sisteminin problemsiz idarə olunması ehtiyaclarına uyğun gəlməlidir.

8.Statistika sistemində informasiya texnologiyalarından istifadənin artırılması məhkəmə məlumatlarının təqdim olunma və işlənmə müddətinin qısaltılmasına imkan yaratmalıdır.

Məlumatların şəffaflığı və etibarlılığı

9.Məlumatların işlənməsinə görə məsul şəxslərin peşəkarlığı və əxlaq normaları, eləcə də, onların digər siyasi və inzibati orqanlar, həmçinin, özəl qurumlar qarşısında müstəqil olması məlumatların etibarlılığını təmin edir. Dövlətlər bu şəxslərin müvafiq bacarıqlara, eləcə də yüksək keyfiyyətli və məsuliyyətli elmi işin yerinə yetirilə bilməsi üçün adekvat müstəqillik səviyyəsinə malik olmalarını təmin etməlidirlər.

10.Məlumatların toplanması və təhlili bütövlükdə şəffaf şəkildə həyata keçirilməlidir.Təkcə ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsi prosesinin birbaşa maraqlı tərəfləri deyil, həm də məhkəmə sisteminin fəaliyyətinə cəlb olunan bütün şəxslər əsas nəticələr barədə məlumatlandırılmalıdırlar.Bu mexanizmin təkmilləşdirilməsi üçün tədqiqatçıların rəyləri nəzərə alın bilər.

11.Məlumatlar və onların təhlili prosesi şəxsiləşdirilməməlidir. Sistemin şəffaflığına və bütün aidiyyəti şəxslər tərəfindən qəbul edilməsinə kömək etmək, eləcə də, təqdim olunan məlumatların doğruluğunu təmin etmək üçün həmin məlumatlar anlaşıqlı dildə çatdırılmalıdır. Mümkün qədər mürekkəb düsturlardan istifadə olunmamalıdır.

12.Toplanan məlumatların, əsasən, internetdə yayımlanma vasitəsilə ictimaiyyətə çatdırılması təmin edilməlidir.

13.Toplanan və ötürülən məlumatlara dair həmrəyliyi təmin etmək üçün hüquq və məhkəmə peşələrini təmsil edən təşkilatlar, tədqiqatçılar və müvafiq olduqda, məsələdə maraqlı olan digər təşkilatlarla dialog qurmaq məqsədilə üzv ölkələrdə məhkəmə statistikasına dair məlumatların toplanmasına və işlənməsinə görə məsul orqanlar tərəfindən müvafiq tədbirlər görülməlidir.

Avropada məhkəmə sistemlərinin qiymətləndirilməsi

14.Məlumatların toplanması prosesi, mümkün olduqca, CEPEJ Qiymətləndirmə Sxeminə müvafiq qaydada təşkil edilməlidir, beləliklə, Avropada məhkəmələrinin qiymətləndirilməsi prosesinin bir hissəsi kimi qoyulan suallar müntəzəm olaraq cavablandırıla bilər. Diqqətə alınmış anlayışların və istifadə edilən qiymətləndirmə metodlarının yekincisliyini təmin etmək üçün "İzahedici Qeyd"dəki təlimatlara diqqət yetirilməlidir.

15.Xüsusilə də, hər bir ölkə, CEPEJ tərəfindən müəyyən olunmuş qaydada ("Əlavə II"yə nəzər salın), Avropada ədalət mühakiməsinə dair əsas məlumatlar toplusuna illik daxilolmaları təmin etmək üçün zəruri tədbirlər görməlidir.

II.Xüsusi prinsiplər

Məhkəmələrin büdcələri

16.Məhkəmə sisteminin təkmilləşdirilməsinə dair dövlət səylərinin qiymətləndirilməsi üçün statistik məlumatların toplanması və işlənməsi prosesi aşağıdakı sahələr üzrə vəsaitlərin ayrılmasına imkan verəcək şəkildə təşkil edilməlidir:

- əməkhaqları
- hüquqi yardım
- kompüterləşdirmə (avadanlıq, investisiya və texniki xidmət),
- məhkəmə xərcləri,
- yeni binaların tikintisinə sərmayə qoyuluşu,
- binaların maddi-texniki təchizatı, istismarı və xərcləri,
- hakimlər, eləcə də, dövlət ittihamçıları üçün təlimlər və dərslər.

17.Məhkəmələrə dair məlumatlar mümkün çərçivədə elə toplanmalı və işlənməlidir ki, məhkəmələrin fəaliyyətini təmin etmək üçün nəzərdə tutulan büdcə prokurorluq xidmətlərinin fəaliyyəti üçün nəzərdə tutulan büdcədən fərqləndirilə bilsin. Əgər sistem bu cür fərqləndirmələrin aparılmasına imkan vermirsə, hakimlərin və dövlət ittihamçıların sayını göstərən rəqəmlər statistik nəticələrin balanslaşdırılmasına imkan yaratmalıdır, yaxud prokurorluq xidmətləri üçün nəzərdə tutulan büdcənin hesablanmasına imkan verən sistem təsis edilməlidir.

18.Statistik məlumatlara həm təsdiq edilmiş, həm də yerinə yetirilmiş büdcələrə dair məlumatlar daxil edilməlidir.

İnsan resursları

19.Məhkəmə aparatı işçilərinin (hakimlər, dövlət ittihamçıları, karguzarlar və b.) sayı, mümkün qədər, tam ştatlı ekvivalenti ilə verilməlidir.

Məhkəmələrin fəaliyyəti, prosesual vaxt intervalları və qiymətləndirmə

20. Statistik sistem məhkəmə işlərinin diqqətlə işlənilib hazırlanmış tipologiyasına əsasən, məhkəmə proseslərinin ümumi davamətmə müddətinin həm dövlət, həm də məhkəmə səviyyəsində qiymətləndirilməsinə imkan verməlidir.

21. Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsində baxılan işlərin böyük hissəsi Avropa İnsan Hüquqları Konvensiyasının 6-cı Maddəsində irəli sürülən məhkəmə icraatının ağılabatan müddətdə həyata keçirilməsi prinsipinə əməl edilməməsi ilə bağlıdır. Vəziyyət barədə təfərrüatlı məlumata sahib olmadan optimal və əvvəlcədən proqnozlaşdırıla bilən müddətlər üçün səmərəli həll yollarının irəli sürülməsinin çətinliyini nəzərə alaraq, məhkəmə proseslərinin müddətinə dair məlumatların toplanmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.

22. Xüsusilə Üzv ölkələr dörd hal - çəkişmə prinsipi əsasında nikahın pozulması, işdən azad edilmə, qarət və qəsdən adam öldürmə hallarında ən azı məhkəmə proseslərinin müddəti barədə məlumatları təmin etməlidirlər: (Əlavə I-də müəyyən olunan qaydada).

23. Ümumi həll yollarının Avropa Şurası səviyyəsində tətbiqini asanlaşdırmaq üçün üzv ölkə səviyyəsində məhkəmə işlərinin idarə olunması müddətinin hesablanması üzrə standart metodologiya qəbul edilməlidir. Üzv ölkələr ən azı aşağıdakı üç əmsal Əlavə I-də müəyyən olunan qaydada hesablama bilməlidirlər: məhkəmə işlərinin həll olunma faizi, dispozişiya müddəti və səmərəlilik əmsalı.⁵

Avropa İnsan Hüquqları Konvensiyasının 6-cı Maddəsinin pozulması hallarına nəzarət

24. 6-cı maddə ilə qorunan müxtəlif hüquqlar üzrə Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsində baxılan milli məhkəmə işləri barəsində üzv ölkələrdə toplanan yeni və təfərrüatlı statistik məlumatlar Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin qərarlarının qiymətləndirilməsi və idarə olunması, xüsusilə də, konvensiyanı pozan halların aradan qaldırılması üçün əsas vasitədir. Məhkəmə qərarlarının müvafiq qaydada icra edilməsi və əlavə pozuntu hallarının qarşısının alınması məqsədilə üzv ölkələrin aidiyyəti orqanları tərəfindən AİHK-nın 6-cı maddəsi ilə əlaqədar milli məhkəmə işlərinə dair statistik məlumatların cədvəl formasında təqdim edilməsi məqsəduyğundur.

25. Cədvəllərdə, xüsusilə, il ərzində aşağıdakı göstəricilər üzrə təsnifatlandırılan məhkəmə işlərinin sayı öz əksini tapmalıdır:

- Məhkəmə tərəfindən bildiriş verilən
- Məhkəmənin baxmaqdan imtina etdiyi
- Dostcasına həll ilə sona çatan
- Qanun pozulma faktının aşkarlanması ilə yekunlaşan
- Qanunun pozulmaması faktının aşkarlanması ilə yekunlaşa və ən azından bunlarla bağlı olan:
 - Məhkəmə icraatının ağılabatan müddətdə həyata keçirilməsi tələbinin pozulması
 - Məhkəmə qərarlarının icra edilməməsi.

26. AİHK-nın 6-cı Maddəsi ilə qorunan digər hüquqlar da, mümkün qədər, cədvəllərdə öz əksini tapmalıdır.

⁵ Bu əlavə məhkəmə proseslərinin müddətinin idarə olunması üzrə SATURN Təlimatlarını təkrarlayır: EUGMONT (CEPEJ)(2008)8).

Əlavə I

AVROPADA MƏHKƏMƏ PROSESLƏRİN MÜDDƏTİNƏ MONİTORİNG ÜZRƏ VAHİD TƏLİMATLAR (EUGMONT)

1. Məhkəmələr və məhkəmə prosesləri barədə ümumi məlumat

Monitoring sistemi məhkəmə sisteminin ümumi quruluşu, xüsusilə də, məhkəmə proseslərində vaxtın idarə olunması barədə müvafiq ictimai məlumatlara sahib olmalıdır. Ümumi məlumata aşağıdakı göstərilən parametrlər haqqında dəqiq məlumatlar daxil olmalıdır:

- məhkəmələrin sayı və növləri, habelə, onların yurisdiksiyaları;
- məhkəmə proseslərinin sayı və növləri;
- prioritet (təxirəsalınmaz) məhkəmə prosesləri;

Məhkəmə sistemi barəsində məlumatlar müntəzəm olaraq yenilənməli və ən azı ildə bir dəfə (təqvim ilinin başlanğıcında/sonunda) açıqlanmalıdır. Məhkəmə proseslərinin sayı ilə bağlı aşağıdakı məlumatlar açıqlanmalıdır:

- monitoring dövrünün (məsələn, təqvim ili) başlanğıcında həllini gözləyən məhkəmə işlərinin ümumi sayı;
- yeni məhkəmə işlərinin (monitoring aparılan dövr ərzində, məsələn, təqvim ilində başlanılan məhkəmə prosesləri) ümumi sayı;
- həll olunmuş məhkəmə işlərinin (monitoring dövrü ərzində işin mahiyyəti üzrə həll edilməsi, şikayətin geri götürülməsi və ya dostcasına həll vasitəsilə yekunlaşan məhkəmə prosesləri) ümumi sayı;
- monitoring dövrünün sonunda həllini gözləyən məhkəmə işlərinin ümumi sayı.

Yekunlaşdırılmış məhkəmə proseslərinə dair məlumatlar həmin proseslərin sona çatdırılma üsullarına görə bölünə bilər. Ən azı, işin mahiyyəti üzrə həll edilməsi ilə yekunlaşan proseslər başqa qaydada (şikayətin geri götürülməsi, barışıq, formal əsaslarla rəddetmə) yekunlaşdırılan proseslərdən fərqləndirilməlidir.

Nümunə I:

Alpina dövlət məhkəmələri

	Məhkəmə və ya müvafiq orqan	1.1.2008 tarixinə həllini gözləyən işlər	2008-ci ildə yeni qaldırılan işlər	2008-ci ildə həll edilmiş işlər	31.12.2008 tarixinə həllini gözləyən işlər
1	A məhkəmələrində				
2	B məhkəmələrində				
3	C məhkəmələrində				
	CƏMI				

N.B: "31.12.2008 tarixinə həllini gözləyən işlər" = "1.1.2008 tarixinə həllini gözləyən işlər" + "2008-ci ildə başlanılan yeni işlər" – "2008-ci ildə həll edilən işlər".

2.Məhkəmə işlərinin növlərinə dair məlumat

Məhkəmə işləri barədə məlumatlar həm ümumiləşdirilmiş, həm də məhkəmə işlərinin növlərinə görə ayrılmış olmalıdır. Bu məqsədlə məhkəmə işləri ümumi və universal kateqoriyalara, məsələn, mülki işlər, cinayət işləri və inzibati işlərə ayrılmalıdır.

Ümumi kateqoriyalar daxilində məhkəmə işlərinin daha təfərrüatlı növləri və ya qrupları (məsələn, əmək məsələləri, qətl cinayətləri işləri) ayırd edilməli və həmin məlumatlar müvafiq alt kateqoriyalara (məsələn, əmək məsələləri çərçivəsində işdən azad edilmə halları) bölünməlidir.

Hər bir məhkəmə bu mərhələdə məhkəmə işləri üzrə özünəməxsus təsnifatdan istifadə edə bilər. Buna baxmayaraq, aşağıdakı dörd kateqoriya hər bir məhkəmə üçün icbaridir: çəkişmə prinsipi əsasında nikahın pozulması, işdən azad edilmə, qərət və qəsdən adam öldürmə.

- Çəkişmə prinsipi əsasında nikahın pozulması halları: məsələn, səlahiyyətli məhkəmə orqanının qərarı əsasında iki şəxs arasındakı nikah müqaviləsinin pozulması. Məlumatlar ehtiva etməməlidir: nikahın tərəflər arasında ər-arvadın ayrılmasına və onun bütün nəticələrinə (qarşılıqlı razılaşma prosesi, hətta məhkəmə tərəfindən təmin edilə belə) dair bağlanan razılaşma və ya inzibati prosedur əsasında pozulması hallarını. Əgər ölkənizdə nikahın pozulması ilə əlaqədar tamamilə məhkəmədən kənar prosedurlar həyata keçirilirsə, yaxud siz çəkişməli boşanma hallarına dair məlumatları ayıra bilmirsinizsə, lütfən bunu qeyd edin və əlavə izahlar verin. Bundan əlavə, ölkənizdə nikahın pozulması halları ilə əlaqədar icbari barışdırma tədbirləri və ya gözləmə müddəti nəzərdə tutulursa, yaxud məhkəmə prosesində barışdırma mərhələsi istisna edilirsə, lütfən bunu qeyd edin və əlavə izahlar verin.

- İşdən azad edilmə halları: işəgötürənin (özel sektorda fəaliyyət göstərən) təşəbbüsü ilə məşğulluğa (əmək müqaviləsinə) xitam verilməsi ilə əlaqədar məhkəmə işləri. Bu, məsələn, intizam icraatına cəlb olunmuş dövlət məmurlarının işdən azad edilməsinə aid edilmir.

- Qərət güc tətbiq etməklə və ya hədələməklə şəxsi soymaqdır. Mümkünsə, küçə soyğunçuluğuna (çantanı götürüb qaçma, silahlı soyğun) dair rəqəmlər daxil edilməli, cibgiriş, hədə-qorxu yolu ilə mənimləmə və şantaj hallarına dair məlumatlar isə istisna edilməlidir (Cinayət və Cinayət İcraatı üzrə Avropa İstinadlar Kitabında verilən tərifə əsasən). Cinayət cəhdləri məlumatlara daxil edilməməlidir.

- Qəsdən adam öldürmə hər hansı şəxsin bilərəkdən qətlə yetirilməsidir. Ölüm hallarına səbəb olan hücumlar, evtanaziya, uşaq qətlinə dair rəqəmlər məlumatlara daxil edilməli, intihar halları isə istisna edilməlidir (Cinayət və Cinayət İcraatı üzrə Avropa İstinadlar Kitabında verilən tərifə əsasən). Cinayət cəhdləri məlumatlara daxil edilməməlidir.

Digər Avropa sistemləri ilə daha ətraflı müqayisələrin aparılması məqsədi ilə məhkəmə sistemi tərəfindən istifadə olunan digər məhkəmə işi növlərinin (xüsusilə də, geniş yayılmış kateqoriyaların) dəqiq tərfi və əhatə dairəsi daxil edilməlidir.

Nümunə II:

Danubia şəhər məhkəməsi

	İşin növü	1.1.2008 tarixinə həllini gözləyən işlər	2008-ci ildə yeni qaldırılan işlər	2008-ci ildə həll edilmiş işlər	31.12.2008 tarixinə həllini gözləyən işlər
1	Mülki işlər				
1a	Nikahın çəkişmə prinsipi əsasında pozulması halları				
1b	İşdən azad edilmə halları				
...	...				

2	İnzibati işlər				
2a	...				
...					
3	Cinayət işləri				
3a	Qəsdən adam öldürmə				
3b	Qarət halları				
...	...				
	CƏMI				

3. Məhkəmə proseslərinin müddətinə dair məlumat

3a. Davamətmə müddəti və orta/maksimum müddətlərə əsasən məhkəmələrdə işlərə baxılma müddətləri

Hər bir məhkəmə məhkəmədə baş tutan proseslərin davamətmə müddəti barədə məlumat toplamalıdır. Verilən dövr ərzində (məsələn, təqvim ili) həllini gözləyən və həll olunmuş məhkəmə işlərinə ayrı-ayrılıqda nəzarət edilməli və onların davamətmə müddətinə dair məlumatlar həmin müddətlərə müvafiq olaraq qruplara ayrılmalıdır. Məsələn, 1 aydan az müddətə, 1-3 ay ərzində, 4-5 ay ərzində, 7-12 ay ərzində, 1-2 il ərzində, 2-3 il ərzində, 3-5 il ərzində, 5 ildən çox müddətə həllini gözləyən, yaxud həll olunmuş məhkəmə işləri. Məhkəmə işlərinin davamətmə müddətinə görə qruplaşdırılmasından əlavə, məhkəmə proseslərinin orta davamətmə müddəti hesablanmalı, eləcə də, minimal və maksimal vaxt intervalları göstərilməlidir. Məhkəmə icraatı prosesi yalnız konkret bir məhkəmədə məhkəmə işinin baxılması üçün tələb olunan vaxtı, məsələn, işin məhkəməyə daxil olması ilə və yekunlaşdırılması (məsələn, yekun qərarın çıxarılması, apellyasiya üçün daha yuxarı instansiyalı məhkəməyə ötürülməsi və s.) arasındakı müddəti ehtiva etməlidir. Mümkün olarsa, yekunlaşdırılan məhkəmə işləri üzrə məhkəmə icraatının müddətinə dair məlumatlar işin tam araşdırılmasından sonra yekunlaşdırılan (məsələn, işin mahiyyəti üzrə həll edilməsi) və digər qaydada yekunlaşdırılan (məsələn, şikayətin geri götürülməsi, barışıq, yurisdiksiyanın olmaması və s.) məhkəmə işlərinə dair məlumatlardan fərqləndirilməlidir.

Nümunə III:

Danubia şəhər məhkəməsi

		2008-ci ildə yekunlaşdırılmış məhkəmə proseslərinin davamətmə müddəti (31.12.2008-ci il tarixinə)										
		Həll olunmuş məhkəmə işlərinin sayı	Dövrün Sonunda həllini gözləyən məhkəmə işlərinin sayı	< 1 ay.	1-3 ay	4-6 ay	7-12 ay	1-2 il	2-3 il	3-5 il	5 il >	Məhkəmə icraatının müddəti (günlərlə)
1	Mülki işlər											
1a	Nikahın çəkişmə prinsipi əsasında pozulması halları											
1b	İşdən azad edilmə halları											

...	...																		
2	İnzibati işlər																		
2a	...																		
...																			
3	Cinayət işləri																		
3a	Qəsdən adam öldürmə																		
3b	Qəret halları																		
...	...																		
	MƏHKƏMƏ İŞLƏRİNİN ÜMUMİ SAYI																		

3b. Məhkəmə icraatının ümumi davametmə müddətinə dair məlumatlar

Məhkəmədə baxılan işlərin ümumi davametmə müddətlərinə görə qruplaşdırılması xüsusilə vacibdir. Ümumi davametmə müddəti məhkəmə icraatının başlanması və işə yekun vurulması arasındakı müddəti əhatə edir (Vaxtın idarə olunması üzrə CEPEJ yoxlama vərəqəsinə və SATURN Təlimatlarına nəzər salın). Mümkün olarsa, qərarların icra edilməsinə sərf olunan müddət də məhkəmə icraatının ümumi davametmə müddətinə dair məlumatlara əlavə edilməlidir.

4. Məhkəmə icraatının aralıq mərhələlərinin və gözləmə müddətinin monitorinqi

Vaxt intervallarına nəzarət təkcə məhkəmə icraatının başlanğıcı və sonu arasındakı ümumi müddətə dair məlumatların toplanması ilə məhdudlaşdırılmamalıdır. Məhkəmə icraatının aralıq mərhələlərinin davametmə müddətinə dair məlumatlar da toplanmalıdır. Ən azı monitorinq aparılan mərhələlərə məhkəmə icraatına hazırlıq mərhələsinin (məsələn, məhkəmə icraatının başlanması və mahiyyəti üzrə ilk dinləmə), əsas mərhələnin (mahiyyəti üzrə ilk dinləmədən son dinləməyədək) və məhkəmənin yekun mərhələsinin (son dinləmədən qərarın çıxarılmasınadək) davametmə müddəti daxil edilməlidir. Həmçinin, apellyasiya məhkəmələrinin və ya digər hüquqi yardım vasitələrinin davametmə müddətinə dair məlumat təmin edilməlidir. Fəaliyyətsizlik dövrünün (gözləmə müddəti) xüsusi monitorinqi aparılmalıdır.

Bu statistika aidiyyəti orqan (Ədliyyə Nazirliyi, Məhkəmə Hüquq Şurası və s.) tərəfindən milli səviyyədə hazırlanır.

Nümunə IV:

Danubia şəhər məhkəməsi

	İşin növü	Məhkəmə icraatının aralıq mərhələlərinin orta davametmə müddəti (31.12.2008-ci il tarixinə)						
		Məhkəmə mərhələsi			Hüquqi müdafiə vasitələri			
		Məhkəmə prosesinə hazırlıq	Dinləmələr	Məhkəmə qərarı	Apellyasiya	Xüsusi vasitə	Digər	
1	Mülki işlər							
1a	Nikahın çəkişmə prinsipi əsasında pozulması halları							

1b	İşdən azad edilmə halları						
...	...						
2	İnzibati işlər						
2a	...						
...							
3	Cinayət işləri						
3a	Qəsdən adam öldürmə						
3b	Qəzet halları						
...	...						
	CƏMI						

5. Analitik məlumatlar və göstəricilər

Məhkəmələr, məhkəmə işlərinin sayı və davametmə müddətlərinə dair ümumi məlumata, eləcə də, məhkəmələr və ədliyyə sistemində digər aidiyyəti məlumatlara əsasən, məhkəmələrin fəaliyyətini qiymətləndirmə göstəriciləri və meyarları kimi əlavə vasitələrdən də istifadə oluna bilər.

O cümlədən, aşağıdakı göstəricilər məhkəmələrdə vaxt intervallarının başa düşülməsi üçün önəmli davametmə müddəti və digər amillərin təhlili və monitorinqi üçün istifadə oluna bilər:

1.Məhkəmə işlərinin həll olunma faizi (CR göstəricisi): Verilən dövrün sonunda yeni və tamamlanmış məhkəmə işlərinin nisbətidir.

$$\text{CR göstəricisi (\%)} = \frac{\text{həll edilmiş işlər}}{\text{daxil olan işlər}} \times 100$$

Nümunə: Məhkəməyə təqvim ilində 500 yeni iş təqdim edilibsə və məhkəmə eyni zamanda 550 işi tamamlayıbsa, CR göstəricisi 110% təşkil edir. Məhkəmə 400 işi tamamlasaydı, CR göstəricisi 80% olardı. CR göstəricisinin 100 %-dən yüksək olması həllini gözləyən işlərin sayının azaldığını göstərir.

2.Məhkəmə işlərinin dövriyyə əmsalı: Verilən dövrün sonunda həll olunmuş və həll olunmamış məhkəmə işlərinin sayı arasındakı əlaqədir. Bu il ərzində (və ya müşahidə aparılan müddət ərzində) həll olunmuş və ya həll olunmamış standartlaşdırılmış məhkəmə işi növlərinin sayının hesablanması tələb edir.

$$\text{Məhkəmə işlərinin dövriyyə əmsalı} = \frac{\text{həll edilmiş işlərin sayı}}{\text{müddətin sonunda həll edilməmiş işlərin sayı}}$$

3.Dispozisiya müddəti (DT göstəricisi): müşahidə dövrü ərzində həll olunan məhkəmə işlərinin sayı ilə müşahidə dövrünün sonunda həll olunmamış qalan məhkəmə işlərinin sayını müqayisə edir. İlk öncə, həll olunan məhkəmə işlərinin sayı müşahidə dövrünün sonunda həll olunmamış qalan məhkəmə işlərinin sayına bölünür, daha sonra 365 əldə olunan rəqəmə bölünür ki, bu da göstəricinin günlərlə ifadə edilməsinə imkan yaradır. Bu əmsal qəbul edilən

işlərin məhkəmə sistemi tərəfindən nə dərəcədə tez təhvil verildiyini, yəni, işin növündən asılı olaraq, hansı müddətə həll olunduğunu müəyyən edir. Bu göstərici məhkəmə sisteminin məhkəmə işləri axınına necə idarə etdiyini qiymətləndirməyə imkan verir.

$$\text{Dispozisiya müddəti} = \frac{365}{\text{Məhkəmə işlərinin dövriyyə əmsalı}}$$

Digər göstəricilər (məlumat üçün):

4.Səmərəlilik əmsalı (ER göstəricisi): İl ərzində məhkəmədə xidmət göstərən işçi heyətin sayı və ilin sonunda həmin məhkəmədə baxılan məhkəmə işlərinin məhsuldarlığı arasında əlaqənin göstəricisidir.

5.Ümumi qalıq (TB göstəricisi): Verilən dövrün sonunda həll edilməmiş qalan məhkəmə işlərinin sayıdır, dövrün başlanğıcında həllini gözləyən məhkəmə işlərinin ümumi sayı ilə eyni dövrdə həll olunmuş məhkəmə işlərinin sayı arasındakı fərq kimi səciyyələndirilir. Nümunə: Təqvim ilinin başlanğıcında həllini gözləyən 1000 məhkəmə işi vardsa və məhkəmə təqvim ili ərzində 750 məhkəmə işinə xitam vermişdirsə, təqvim ilinin sonunda ümumi qalıq 250 məhkəmə işi təşkil edəcək.

6.Qalıq məhkəmə işlərinin həlli (BR göstəricisi): Bütün qalıq məhkəmə işlərinin həlli üçün tələb olunan, ay və günlərlə ifadə olunan, məhkəmə işlərinin sayı və cinayətin açılma müddəti arasındakı nisbət əsasında hesablanan vaxtdır. Nümunə: Dövrün sonunda bütövlükdə 100 qalıq məhkəmə işi varsa və məhkəmə həmin dövrdə 200 işə yekun vurursa, BR göstəricisi 6 ay və ya 180 gün təşkil edir.

7.Hər hakimə düşən məhkəmə işlərinin sayı (CPJ göstəricisi): İşin növündən asılı olaraq verilən dövr ərzində hər hakimə düşən işlərin sayı. Nümunə: Əgər təqvim ilinin sonunda məhkəmədə həllini gözləyən 600 mülki iş varsa və onlara 4 hakim baxırsa, CPJ göstəricisi 150-dir.

8.Standartlardan kənara çıxmalar (SD göstəricisi): Verilən dövr ərzində məhkəmə işlərinin növlərinə görə müəyyənləşdirilmiş hədəflərdən sapmaların faizlə və ya günlə ifadəsidir. Nümunə: Nikahın çəkişmə prinsipi əsasında pozulması məsələlərinin birinci instansiyada həlli üzrə hədəf müddət 200 gün müəyyən edilmişdirsə və təqvim ilində bu cür məhkəmə işlərinin orta davam etmə müddəti 240 gün təşkil etmişdirsə, SD göstəricisi 40 gün və ya 20% təşkil edir.

Əlavə II

Məhkəmə üzrə işlərin sayı – V2.0

Məhkəmə və ya məhkəmə filialı	İşlər			
	əvvəlki dövrdən qalan	bu dövr ərzində açılan	həll edilmiş	bu dövrün sonunda həllini gözləyən işlər
Məhkəmə A	362	1027	1089	300
Məhkəmə B	397	1131	1210	318
Məhkəmə C	279	771	853	197
Məhkəmə D	262	1072	1056	278
Məhkəmə E	279	1085	1094	270
Məhkəmə F	999	1014	1312	701
Məhkəmə G	877	1086	1374	589
Məhkəmə H	0	7	7	0
CƏMİ	3455	7193	7995	2653

Növ üzrə işlərin sayı – V2.0

İşlərin növü	İşlər			
	əvvəlki dövrdən qalan	bu dövr ərzində açılan	həll edilmiş	bu dövrün sonunda həllini gözləyən işlər
1. Mülki işlər				
Çəkişmə prinsipi əsasında nikahın pozulması halları	362	1027	1089	300
İşdən azad edilmə halları	279	771	853	197
....	0	0	0	0
2. İnzibati işlər				
....	0	0	0	0
3. Cinayət işləri				
Qəret halları	279	1085	1094	270
Qəsdən adam öldürmə	877	1086	1374	589
....	0	0	0	0
CƏMİ	1797	3969	4410	1356

İşlərin müddəti V.2

Məhkəmə və ya məhkəmə filialı	İşlər										Gözləmə müddəti günlərlə
	Bölgü										
	Həll edilmiş işlər	Bu tarixə həllini gözləyən işlər	< 1 ay	1-3 ay	4-6 ay	7-12 ay	1-2 il	2-3 il	3-5 il	> 5 il	
1. Mülki işlər											
Çəkişmə prinsipi əsasında nikahın pozulması halları	5456	1915	668	1675	1172	1137	781	23	0	0	128,11
İşdən azad edilmiş halları	1371	428	244	774	231	81	40	1	0	0	113,95
....	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	365,00
2. İşdən azad edilmiş halları											
....	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	365,00
3. İşdən azad edilmiş halları											
Qarət halları	1161	314	438	530	147	35	11	0	0	0	98,72
Qəsdən adam öldürmə	7	0	2	4	1	0	0	0	0	0	52,14
....	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	365,00
Cəmi	7998	2660	1355	2986	1554	1256	835	27	3	3	121,39
Gözləmə müddəti =	365										
	(həll edilmiş işlərin sayı / həll edilməmiş işlərin sayı)										

Orta işə baxılma müddəti

İşə baxılma prosesinin aralıq mərhələlərin orta müddəti

İşlərin növü	Məhkəmə mərhələsi			Hüquqi müdafiə vasitələrindən istifadə mərhələsi		
	Hazırlıq (günlərin sayı)	Dinləmələr (günlərin sayı)	Hökm (günlərin sayı)	Apellyasiya (həftələrin sayı)	Xüsusi vasitələr (həftələrin sayı)	Digər (həftələrin sayı)
1. Mülki işlər						
Çəkişmə prinsipi əsasında nikahın pozulması halları	80	20	80	18	18	–
İşdən azad edilmə halları	60	2	20	18	–	–
....						
2. İnzibati işlər						
....						
3. Cinayət işləri						
Qəret halları	150	30	70	20	15	–
Qəsdən adam öldürmə	120	20	60	20	12	–
....						

Əlavə III

Avropada ədalət mühakiməsinə dair əsas məlumatlar

Demoqrafik və iqtisadi məlumatlar

1. Əhali, ÜDM və orta illik əməkhaqqı

Əhalinin sayı	
Avro ilə adambaşına düşən ÜDM (ümumi daxili məhsul)	
Avro ilə orta illik əməkhaqqı	

2. Bütün məhkəmələrə ayrılan ümumi illik büdcə (avro ilə)

3. Məhkəmələrin büdcəsinə aşağıdakı maddələr daxilirmi?

Lütfən, hər bir maddə üçün ayrılan məbləğə dair təfərrüatlı məlumat qeyd edin (əgər mümkünkündürsə)

	Bəli	Məbləğ (avro)
Əməkhaqları üçün dövlət büdcəsindən ayrılmış illik vəsait	☐	<input type="text"/>
Kompüterləşdirmə üçün dövlət büdcəsindən ayrılmış illik vəsait	☐	<input type="text"/>
Hüquqi xarakterli xidmətlər üçün dövlət büdcəsindən ayrılmış illik vəsait	☐	<input type="text"/>
Məhkəmə binaları üçün dövlət büdcəsindən ayrılmış illik vəsait	☐	<input type="text"/>
Təlim və təhsil üçün dövlət büdcəsindən ayrılmış illik vəsait	☐	<input type="text"/>
Hüquqi yardım üçün dövlət büdcəsindən ayrılmış illik vəsait	☐	<input type="text"/>
Digər (zəhmət olmasa, qeyd edin):	☐	<input type="text"/>

4. Prokurorluq xidmətləri üçün dövlət büdcəsindən ayrılmış illik vəsait

5. Prokurorluq xidmətləri üçün ayrılmış büdcə məhkəmə büdcəsinə daxil edilirmi?

- Bəli
 Xeyr

Hüquqi yardım (məhkəməyə müraciət etmək imkanı)

6. Hüquqi yardım hallarının (dövlət orqanları tərəfindən təmin edilən) illik sayı və hüquqi yardım üçün dövlət büdcəsindən ayrılmış illik vəsait (cədvəli tamamlayın)

	Sayı	Məbləğ
Cinayət işləri	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Qeyri-cinayət xarakterli məhkəmə işləri	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Hüquqi yardım ehtiva edən işlərin ümumi sayı	<input type="text"/>	<input type="text"/>

Məhkəmə sistemi və prokurorluğun quruluşu

7.Hakimlər, hakim olmayan işçilər və arxiv qeydiyyatçısı (cədvəli doldurun)

	Cəmi say
Peşəkar hakimlər (tam ştatlı ekvivalenti və daimi vəzifələr)	■
Vaxtaşırı məhkəmədə iştirak edən və buna uyğun əməkhaqqı alan peşəkar hakimlər	■
Əməkhaqqı almayan, lakin xərcləri ödənen qeyri-peşəkar hakimlər (o cümlədən, iclasçılar)	■
Məhkəmələrdə işləyən hakim olmayan işçilər (tam ştatlı ekvivalenti və daimi vəzifələr)	■
Arxiv qeydiyyatçısı (əgər varsa)	■

8.Prokurorlar və prokurororluğun digər işçiləri (cədvəli doldurun)

	Cəmi say
Prokurorların cəmi sayı (tam ştatlı ekvivalenti və daimi vəzifələr)	■
Prokurorluq xidmətinə cəlb edilmiş işçilərin ümumi sayı (tam ştatlı ekvivalenti və daimi vəzifələr)	■

9.Məhkəmələrdə istifadə edilən kompüter avadanlıqlarının səviyyəsi

Funksiyalar	Avadanlıqlar	Məhkəmələrin 100%-i	Məhkəmələrin +50%-i	Məhkəmələrin -50%-i	Məhkəmələrin - 10%-i
Hakimə/kargüzərə bilavasitə yardım	Mətn emalı	☐	☐	☐	☐
	Hüquqşünaslıq üzrə elektron məlumat bazası	☐	☐	☐	☐
	Elektron fayllar	☐	☐	☐	☐
	E-poçt	☐	☐	☐	☐
	İnternet bağlantısı	☐	☐	☐	☐
Rəhbərlik və idarəetmə	Məhkəmə işlərinin qeydiyyatı sistemi	☐	☐	☐	☐
	Məhkəmələrin idarə olunması məlumatları sistemi	☐	☐	☐	☐
	Maliyyə məlumatları sistemi	☐	☐	☐	☐
Məhkəmə və tərəflər arasında rabitə	Elektron formalar	☐	☐	☐	☐
	Xüsusi veb sayt	☐	☐	☐	☐
	Digər elektron əlaqə vasitələri	☐	☐	☐	☐

Məhkəmələrin və prokurorluğun fəaliyyəti və iş yükü

10. Avropa İnsan Hüquqları Konvensiyasının 6-cı Maddəsi ilə əlaqədar (müddət və icra olunmama ilə əlaqəli) məhkəmə işlərinin istinad edilən il üçün sayı

	Məhkəmənin baxmaqdan imtina etdiyi	Dostca həll edilən işlər	Qanunun pozulduğunun müəyyən edildiyi işlər	Qanunun pozulmadığının müəyyən edildiyi işlər
Mülki işlər - Maddə 6§1 (müddət)				
Mülki işlər - Maddə 6§1 (icra olunmama)				
Cinayət işləri - Maddə 6§1 (müddət)				

11. Məhkəmələrdə baxılan mülki işlərin ümumi sayı (çəkişmə prinsipi əsasında yerinə yetirilən və çəkişmə prinsipi əsasında yerinə yetirilməyən):

12. Məhkəmələrdə çəkişmə prinsipi əsasında həyata keçirilən mülki işlər və inzibati işlər (cədvəli doldurun)

		Çəkişmə prinsipi əsasında həyata keçirilən mülki işlər	Çəkişmə prinsipi əsasında həyata keçirilən inzibati işlər	Çəkişməli Boşanma halları	İşdən azad edilme halları
Cəmi say (1-ci instansiya)	İstinad edilən ilin 1 yanvar tarixinə baxılmalı işlər				
	İstinad edilən ilin 31 dekabr tarixinə baxılmalı işlər				
	Daxil olan məhkəmə işləri				
	Mahyyəti üzrə qərarlar				
1-ci instansiya məhkəmə proseslərinin orta davametmə müddəti (işlərin qaldırıldığı tarixdən)					

13.Dövlət ittihamçısı tərəfindən qəbul edilən və baxılan məhkəmə işlərinin sayı (cədvəli doldurun)

		Cinayət işləri üzrə 1-ci instansiya məhkəmə proseslərinin ümumi sayı
Dövlət ittihamçısı tərəfindən qəbul edilən		
Dövlət ittihamçısı tərəfindən davam etdirilməyən	Ümumiyyətlə,	
	cinayətkar müəyyənləşdirilə bilmədikdə	
	Cinayətin törədilməsini müəyyən etmək mümkün olmadıqda ya da xüsusi hüquqi vəziyyətin yaranmasına görə	
Dövlət ittihamçısı tərəfindən məcbur edilən yaxud razılaşıdırılan cərimə ilə sona çatdırılan		
Məhkəmə qarşısında dövlət ittihamçısı tərəfindən təqsirləndirilən		

14.Məhkəmələrdə baxılan cinayət işləri (cədvəli doldurun)

		Cinayət işləri (cəmi)	Qəret işləri	Qəsdən adam öldürmə
Cəmi say (1-ci instansiya)	İstinad edilən ilin 1 yanvar tarixinə baxılmalı işlər			
	İstinad edilən ilin 31 dekabr tarixinə baxılmalı işlər			
	Daxil olan məhkəmə işləri			
	Məhkəmə qərarları			
1-ci instansiya məhkəmə proseslərinin orta davametmə müddəti (rəsmi ittihamın irəli sürüldüyü tarixdən etibarən)				

Məhkəmə qərarlarının icrası

15.Borcların toplanmasına dair qərara gəlincə, məhkəmənin yerləşdiyi şəhərdə yaşayan tərəflərə məhkəmə qərarının bildirilməsi üçün nəzərdə tutulan orta müddəti hesablaya bilərsinizmi:

- 1-5 gün arasında
- 6-10 gün arasında
- 11-30 gün arasında
- daha çox